

BEPUSHTLIK VA REPRODUKTIV TEXNOLOGIYALAR**Odinaxon Raxmanovna Parpiyeva***Central Asian Medical University kata o'qituvchisi,***Nematova Oydinoy Umidjon qizi***Central Asian Medical University talabasi.*

Bepushtlik (Infertilite) – bu muntazam jinsiy hayot bilan yashayotgan tug'ish yoshidagi oilaviy juftliklarda bir yil davomida homiladorlikning kuzatilmashligidir. 85% oilaviy juftliklarda, homiladorlik odatda birgalikdagi turmushning birinchi yilida kuzatiladi.

Bepushtlik muammosi o'rtacha 35-40% hollarda erkaklar bepushtligi bilan bog'liq, 40-50% hollarda ayollar organizmidagi buzilishlar natijasida kelib chiqadi. 20-25% hollarda erkaklar va ayollar bepushtligi bilan birgalikda kechadi. Afsuski, klinik sog'lom odamlar orasidagi befarzand nikohlarning 10-15% ida bepushtlik sabablari noaniq bo'ladi.

Tibbiyot markazlari reproduktiv yoshdagi yordamchi texnologiyalar yordamida erkak va ayollarning bepushtlik holatini davolashadi.

Taxminan 40 yil muqaddam, insoniyatning bepushtlik muammosiga bo'lgan nuqtai nazarini o'zgartirib yuborgan voqea sodir bo'ldi. Kichkintoyning ajoyib xususiyati uning kontseptsiyasi onaning tanasida emas, laboratoriyada sodir bo'lganligi edi. Shu kundan boshlab, butun dunyo in vitro urug'lantirish (IVF) haqida bilib oldi.

Ayniqsa, IVF - tibbiyot tarixidagi ilk reproduktiv texnologiya emas: 18-asrning oxiri, shifokorlar homiladorlikni spermani bevosita bemorning vagina ichiga yuborish yo'li bilan izlayotgani haqida ma'lumot bor. Bugungi kunda bu usul - sun'iy urug'lantirish - ham bepushtlik davolash klinikalarida muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda.

Tibbiyotdagi yutuqlar ko'plab hamkorlar va yakka ayollarga ota-onaning farzand ko'rish baxtini berdi. Biroq, "homiladorlik rishtasi" ga inson aralashuvining qabul qilinadiganligi haqida bahslar davom etmoqda. An'anaviy e'tiqodlar qo'llab-quvvatlanadigan reproduktiv texnologiyalarni qo'llashni taqiqlaydi yoki cheklaydi, ularni insonning yangi hayot mo'jizasini yaratish qobiliyatida Xudo bilan raqobatlashishga bo'lgan urinishi hisobga olinadi. Katolik cherkovi ushbu masalada qat'iy pozitsiyani biladi (deyarli barcha jinsiy texnologiyalarni rad etishadi), boshqa jahon dinlari esa yumshoqroq, ko'p hollarda ruhoniylarning IVF ni qo'llab-quvvatlaydi, agar bemorlarning turmush qurishi va donorlik materiallari urug'lantirilmasdan foydalanilmasa.

Dunyo ekspertlari diniy tabiat muammolari bilan bir qatorda embriondan foydalanish axloqini muntazam ravishda ko'tarishadi. IVF bilan shifokorlar bir vaqtning o'zida bir nechta tuxumni urug'lantirishadi, keyinchalik 1-2 ta zigotni bemor tanasiga uzatadi. Ammo qolgan embrionlar haqida nima deyish mumkin? Olimlar ildiz hujayralari yoki ilmiy tajribalarni qo'lga kiritishdan foydalanish umuman tibbiyotning rivojlanishiga hissa qo'shishi va ayniqsa keyingi IVF sifatini yaxshilashga yordam berishi mumkinligini tan oladilar. Ammo, axloqiy nuqtai nazardan, bunday xatti-harakatlar shubhali hisoblanadi – "beg'ubor" genetik material va tug'ilmagan bola o'rtasidagi chegara aniqlash qiyin. Ushbu qiyinchiliklarga qaramasdan, kattalardagi sog'liqni saqlash muammolari deyarli universal bo'lgan holatda, yangi reproduktiv texnologiyalar - millionlab farzandsiz juftliklar uchun mustahkam oilaga umid baxsh etadigan va sog'lom merosxo'rlarning tug'ilishi uchun zarur bo'lgan aralashuvdir.

2010 yilda Tibbiyot bo'yicha Nobel mukofoti "In vitro urug'lantirishni rivojlantirish uchun" mukofotlandi. Ushbu tadbir bu texnologiya insoniyat uchun qanday ahamiyatga ega ekanligini ta'kidladi. Biroq, birinchi muvaffaqiyatli IVFdan oldin va keyin, minglab olimlar va shifokorlar yordamchi reproduktiv texnologiyalar sohasida ko'plab inqilobiy kashfiyotlar qildi, bu esa shifokorlarning bepushtlik bilan kurashish qobiliyatini sezilarli darajada kengaytirdi.

Reproduktiv texnologiyalar rivojlanishining so'nggi tarixining xronikasi bizning ko'zimiz oldida yozib qo'yilgandi: 10 yil oldin germ hujayralari va embrionlarni kriyoprezervatsiya, oitsitning sitoplazmasiga (ICSI) ko'maklashish va spermani in'ektsiya qilish kabi sohalar haqida faqat bir nechta ma'lum edi. Har yili bu sohada yangi xizmatlar paydo bo'ladi - masalan, endi olimlar ayolning tanasidan tashqari follikullarning kamolotga yetish usulini amaliyotga tadbiiq etish ustida ishlashmoqda. IVM bemorning tanasida gormonal yuklanishdan saqlanish hamda homilador bo'lish uchun saraton kasalligiga chalingan homilador ayollarga yordam beradi. Yordamga asoslangan reproduktiv texnologiyalarga oid o'nga yaqin usul mavjud.

Yangi reproduktiv texnologiyalar va bioetika ba'zan qarama-qarshilik ko'rsatadi. Ushbu usullarning keng tarqalishi ko'p huquqiy va axloqiy muammolarga olib keldi.

In vitro o'g'itlashning salbiy ko'rinishi psixologlar, feminist fikrlarga ega bo'lgan ayollar, advokatlar va din vakillaridan tobora ko'proq eshitilmoqda. Ushbu toifadagi odamlar, jinsiy texnologiyalarni qo'llab-quvvatlaydigan har qanday genetik tanlovga olib keladi deb hisoblashadi.

Tanqid qilishning eng katta miqdori surrogat onalik texnologiyasiga tushib qoldi, chunki bu usulning muxoliflari surrogatlik ona uchun jiddiy ruhiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Har yili ko'maklashadigan reproduktiv texnologiyalarning faol rivojlanib borayotganligini inobatga olgan holda, ushbu sohadagi mutaxassislar jamiyat oxir-oqibat ushbu usullarga bo'lgan munosabatini qayta ko'rib chiqishga umid qilmaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Абдукаримова, Н. У., Муйдинова, Ё. Г., Парпиева, О. У., & Мухамедиева, И. Б. (2015). ОЦЕНКА РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВЬЯ ЖЕНЩИН ГОРОДСКОЙ И СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ ФЕРГАНСКОЙ ОБЛАСТИ. In Актуальные проблемы медицины в России и за рубежом (pp. 102-104).
2. Parpieva, O. R., & Djalalidinova, O. O. (2022). Reproductive Health Issues. Texas Journal of Medical Science, 14, 58-61.
3. Muydinova, Y. G., & Parpiyeva, O. R. (2021). Reproductiv salomatlik. O'quv qo'llanma. Fergana, Uzbekistan.
4. Muiydinova, Y. G., & Parpiyeva, O. R. (2021). Reproductive health.
5. Parpiyeva, O. R., & Oстанақulov, A. D. (2019). Health theory. Форум молодых ученых, (6 (34)), 26-28.
6. Parpieva, O. R. (2023). HEALTH IS THE HIGHEST VALUE. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(11), 760-763.
7. Parpiyeva, O. R., & Dzhalloldinova, O. O. (2022). The role of Valeology in raising a healthy generation. Texas Journal of Multidisciplinary Studies, 13, 1-3.
8. Parpieva, O. R., Muiydinova, E., Safarova, G., & Boltaboeva, N. (2020). Social and psychological aspects of a healthy life style. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 10(11), 1364-1368.
9. Parpiyeva, O. R. (2019). Raimjonova Kh. G. qizi. The role of a nurse in patient care//Международный научно-практический журнал "Мировая наука, (11), 32.
10. Parpiyeva, O. R., & Qizi, J. U. (2019). PROTECTION OF THE HEALTH OF CHILDREN AND ADOLESCENTS. Мировая наука, (11 (32)), 53-55.
11. Parpiyeva, O. R., G'ofurjonov, D., & Xayrilloyev, X. (2023). BIOETIKA O'RGANADIGAN ASOSIY MUAMMOLAR. Scientific Impulse, 1(7), 508-511.
12. Парпиева, О. Р., Хайриллоев, Х. И., & ЗНАЧЕНИЕ, У. С МАТЕРЯМИ И ДЕТЬМИ В СИСТЕМЕ ПЕРВИЧНОГО ЗВЕНА. In

SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH: a collection scientific works of the International scientific online conference. Poland, Warsaw (Vol. 30, pp. 148-152).

13. Parpiyeva, O. R., & Qizi, R. K. G. (2019). THE ROLE OF A NURSE IN PATIENT CARE. *Мировая наука*, (11 (32)), 56-58.

14. Parpiyeva, O. R. (2021). Основы медицинских знаний (часть I). Учебной пособие.

15. Эрматова, Г. А. (2016). ОЦЕНКА ПОКАЗАТЕЛЕЙ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВЬЯ ЖЕНЩИН В РЕГИОНАЛЬНОМ АСПЕКТЕ. In *Материалы конференции отражают результаты исследований, посвященных инновациям в образовании и медицине и охватывают широкий спектр образовательных и научных направлений. Опубликованные работы представляют огромную ценность для широкого круга практикующих врачей: терапевтов, хирургов, инфекционистов, акушер-гинекологов, стоматологов, отоларингологов и др.* (p. 255).

16. Axmadovna, E. G., & Komilov, Z. M. (2023). IQLIM VA GEOGRAFIK OMILLAR TA'SIRIDA SALOMATLIK VA OVQATLANISH O 'RTASIDAGI INTEGRATSIYASI (FARG 'ONA VODIYSI MISOLIDA) ADABIYOTLAR SHARHI. *Scientific Impulse*, 2(16), 918-923.

17. Эрматова, Г. А. (2014). Фактическое питание и его влияние на здоровье женщин фертильного возраста. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (4-2), 225-227.